

790

Concer...

1

Identification : **790 23/1/94** **K0143336**

Duration : **60 min.**

Quality : **Good**

Transmission : **Radio Rwanda**

Name of transcriber : **MUTETELI Pénine-Joie**

Name of file : **790**

Date of transcription : **8/11/99**

Dictaphone : **ExpressWriter Model 2750-6SN516525**

FACE A

Orateur : RUGENERA Marc, ministre des Finances. 0.0

...(inaudible) n'abanyururu mwarabyumvise. Muzi inzara yayogoje iki gihugu, abantu barapfa umusubizo, Leta ntishobore kugira icyo ibamarira uretse gusaba izo mfashanyo mubihugu by'incuti, nta n'inkunga yindi y'amahanga dushobora kubona igihe tutarumvikana ku ngamba zo kuzahura ubukungu muri ibyo bigo navugaga.

Ikindi rero, ni uko kugeza ubu ngubu nta ngengo y'imari tugira. Ingengo y'imari yagombaga kwigwa na Guverinoma, hanyuma ikajya mu Nteko Ishinga Amategeko ikarangira mu kwezi kwa cumi na kumwe, k'umwaka ushize. Ariko Guverinoma nta burenganzira ifite bwo kuba yatangiza umushinga w'itegeko. Ikindi kandi, Inteko Ishinga Amategeko na yo amasezerano y'Arusha yayambuye uburenganzira bwo gushyiraho amategeko, hategerejwe Inzibacyaho yaguye.

Ubundi iyo bigenze bityo, habaho uburyo bukoreshwa bita "*icya cumi na kabiri cy'umwaka*" gifatwa buri kwezi, nk'ubu mu kwezi kwa mbere tukaba twaragereranje hakurikijwe ingengo y'imari twari dusanganywe muri mirongo cyenda na gatatu, tukagabanya cumi na kabiri, ayo mafaranga aga...ba ari yo yakoreshwu mu kwezi kwa mbere. Uretse ko bitagenda gutyo neza, hagomba no kureba... kurebwa icyinjira muri... mu isanduku ya Leta.

Uwo mushinga twarawuteguye dukurikije amafaranga tuzinjiza mu kwezi kwa mbere, turavuga tuti "*icya cumi na kabiri cyagombye gukoreshwa ni iki, cyagombaga gushyikirizwa* inzego zibishinzwe kugira ngo byigwe, (une brève interruption) inzego za Leta zishobore kugumya gukora, ariko uwo mushinga na wo wabuze uwawiga.

Ubu rero nta faranga na rimwe rishobora gusohoka. Ku buryo nyine imirimo ya Leta ishobora kuzahagarara. Usibye ko... n'ubundi biragaragara, inzego zose za Leta ntabwo zikora neza kubera ibikoresho bike n'ibindi bibazo birimo, ariko icyo cy'uko tutagira n'ingengo y'imari tugenderaho.

2.6

Igihe rero tugitegereje Minisiteri y'Imari, kubera ko nta kundi yabigenza kandi hari n'ibantu bimwe na bimwe bigomba gukorwa, yemeje gusa ko ubu hazajya hasohoka amafaranga atangwa:

- Ku byerekeye ubuzima bw'abaturage.
- Ku byerekeye uburezi.
- Ku byerekeye kurinda ubusugire bw'ighugu.
- N'imyenda imwe n'imwe turimwo amahanga.

Tukaba twibutsa abacungamari ba Leta bose ko abacuruzi basanzwe batanga ibantu muri Leta, cyangwa bayikorera imirimo, ko hari itegeko ribuza gufata ibantu cyangwa kubitanga umuntu atabiboneye uburenganzira, "*bon de commande*", kandi ikemezwa na Minisiteri y'Imari. Bimwe bita "visa". 3.5

Uzagira icyo aha Leta adafite iyo bon de commande yagize visa, azaba ari nk'ibyo ashaka gufasha Leta. Uretse ko n'iri tangazo twari twararitanze mu minsi ishize, ariko aha ngaha nagira ngo nongere mbisubiremo. Nta kintu rero na kimwe cyerekeye imari ya Leta kigomba kuba cyakorwa umuntu atabonye uruhushya rwa Minisiteri y'Imari.

Igituma na none izi ngamba zifatwa, ni uko Leta nta cyo ikinjiza gitubutse. Abantu ubu ngubu bari mu gihirahiro koko, umuntu arareba ati ndajya gukura ibicuruzwa byanje muri douane nzabricuruza he? Ninabijyana, ejo wenda bakabintwara byageze mu iduka ryanje bizankomerera kurushaho, nibigume iyo biri aho ngaho nabura ho ahari assurance iza... izakwishyura.

Ugomba gutanga umusoro, kuko ubundi mu kwezi kwa mbere twatangiraga kubona ya misoro yitwa "amapatanti", imisoro y'amamodoka, ariko ubu nta bayatanga. Bamwe baravuga batu "turaba tutegereje turebe".

Uretse ko iyo atari inama nabagira uwashobora kuyagira yatanga umusoro we hakiri kare, uretse n'ibyo bibazo turimo, ariko ubwo nagira ngo mbabwire ko ari yo mpamvu twavuze ko amafaranga

5.4

azemerwa gusohoka ni ayo ngayo agamije biriya nababwiye haruguru, kubera ko amikoro ya Leta asigaye ari makeya koko. Abanyapolitiki bose bagomba gukora uko bashoboye kugira ngo abaturage babizere n'amahanga yongere atwizere, abantu bose bakumva ko turi mu bihe bikomereye ubukungu bw'ibihugu n'imari ya Leta. Nkaba kandi nizeye ko ibyo byose nibishoboka, tuzabona inkunga y'amahanga ihagije yo kuzahura ubukungu no kongera kubaka igihugu cyacu, cyari cyarazahajwe n'iyi ntambara.

Dushobora kandi kubona vuba inkunga itubutse y'amahanga, ikadufasha gutumiza ibyo dukenera mu mahanga no gushyigikira ingengo y'imari ya Leta. (Chanson de KAGAMBAGE Alexandre: "Twongere umurego tuzamure igihugu cyacu")

6.4

Orateur : NKULIYINGOMA Jean-Baptiste, journaliste du journal Imbaga.

- Nitwa **NKULIYINGOMA Yohani Batisita**, ndi uwo mu kinyamakuru "*Imbaga*". Ee... Bwana Ministre w'Imari, niba nta douzième provisoire igiyeho bizagenda bite uku kwezi nikurangira? Ese abakozi ntabwo bazahembwa? Mwatubwiye ko ee... amafaranga azatangwa ari:

- Ayerekeye ubuzima.
- Ayerekerye n'uburezi.
- N'ubusugire bw'igihugu.
- (Arakoroye)
- No kwishyura imyenda y'amahanga.

Ese hazahembwa abaganga gusa, n'abrimu n'abasirikari?

- Ubundi kugira ngo hagire amafaranga asohoka koko hagomba ingengo y'imari. Ubu rero nta yihari, cyangwa hakagomba biriya bya douzième provisoire. Ariko rero ubu turi mu bihe

K0143340

5

7.6

bidasanzwe, situation exceptionnelle. Ni yo mpamvu rero Minisiteri y'Imari, ishinzwe wa mugani gucunga iby'imari ya Leta, igomba gukora ibyashoboka byose kugira ngo ibantu byose bidahagarara. Ni nka byo abantu bakwita “*gérer en bon père de famille*”.

Tuzakora ibyangombwa bizatuma tutajya mu kaga harimwo ibyo byose navuze, ariko na none hakaba harimo n'iyo mishahara y'abakozi. Tuzakora uko dushoboye kose rero kugira ngo n'abakozi bahembwe. Ntabwo nizeye ko imishahara na none izabonerwa igihe, nk'uko byatugendekeye mu kwezi gushize, ariko tuzagerageza uko byashoboka byose. 8.2

Icyo nasaba ni uko abakozi ba Leta n'abandi Banyarwanda bose bakeneye Leta, bakwihangana kubera ibihe bibi... bibi turimo, ibi ngibi byo kubona haje ibibazo noneho abantu bagatangira imyigaragambyo, biba bya bindi by'agatereranzamba bisa no kurushanwa. Ahubwo mu bihe nk'ibi ngibi, buri muntu wese yagombye gukoresha umurava, agakora uko yashobora kose kugira ngo ibi bihe tubivemo tugere mu bihe byiza, aho buri wese azajya abona icyo akwiye kandi akakibonera igihe.

Nkaba nshaka rero nyine no kugaruka cyane cyane ku kibazo cy'abrimu kibabaje, kuko ari cyo kimaze iminsi kivugwa. Rwose nyamara byari byarasobanuwe bihagije, uretse uku kwezi gushize kwa cumi na kabiri. Na bwo byatewe n'ibindi bizazane twagize, harimo nk'uko amafaranga twategerezaga twabonaga muri BRALIRWA, ee... aturuka kuri byeri mu kwezi kwa cumi na kumwe yabaye miliyoni magana atatu na mirongo itanu, aho kuba magana ane na mirongo itanu, kubera yuko byeri yanyowe yari nkeya ahari mu kwezi kwa cumi na kumwe. Hazamwo n'andi mafaranga yagombye gutangwa ku buryo tutari twiteguye, bituma ateganywa mu mishahara y'abrimu atuzurira igihe, ni yo mpamvu batinze guhembwa. Kandi bababwiye ukuntu aya mafaranga ari menshi koko. 10.0

Ubundi twageragezaga ko mu matariki ya gatanu cyangwa ya gatandatu y'ukwezi, abrimu baba bahembwe. Numva icyangombwa rero ari ukubahiriza iyo minsi mirongo itatu, umuntu wahembwe ku itariki ya gatanu, akaba yizeye ko itariki ya gatanu y'ugukurikiyeho yongera

guhembwa. 10.4

Bo rero rimwe na rimwe babifata ukundi bakavuga bati "ibyo ni agasuzuguro, kuki ari twebwe duhembwa mbere... nyuma"? Bakavuga bati "abo barezi bahembwa amafaranga agera kuri miliyon magana atandatu na mirongo itanu. Kuyabonera rimwe rero ni ibintu bikomeye, aho tuyategereza nko mu... mahoro ava muri byeri yinjira nko ku itariki ya gatatu cyangwa iya kane y'ukwezi. Tukabara rero nka miliyon magane ane na mirongo itanu tugakubitaho izindi nka magana abiri icyo gihe tugashobora gutangira kubishyura koko.

Bo bakavuga bati "kuki abandi atari bo bategereza"? Ibyo ni byo birumvikana ariko nta gasuzuguro karimo. Iyo tubonye amafaranga miliyon mirongo itatu ku itariki ya cumi na gatanu, turavuga tuti "hari abakozi ba nyakabyizi ba Minisiteri y'ubuzima, bahembwa amafaranga miriyoni makumyabiri n'icyenda, tubonye mirongo itatu reka tube tuyahaye abo ngabo". 11.3

Ntabwo twavuga ngo izo makumyabiri n'icyenda tubaye tuzibitse, ngo tuzategereze ko zigera kuri za zindi magana angahe, ngo yuzuye ay'abrimu turayabahaye kandi yari ahari. Ejo wenda wabona haza ikindi kintu cy'impanuka rwose umuntu atategereje atazi ati, muyaduhe tuyajyane. Ariko rero iyo twayahembye abo bakozi, ayo mafaranga aba yatanzwe.

Nta gasuzuguro karimo rero. Kandi uretse ibi bihe bibi turimo, turimwo rwose kugerageza uburyo byashoboka ko... tukazareba ukuntu twa... "twamobiliza" ayo mafaranga, mu kwezi kumwe tuvuge, tukayabona nko ku itariki ya makumyabiri na gatanu kuko ni ukwezi kumwe guhagije, ukavuga uti nayabonye uku kwezi. Ukarishyura abrimu nko ku itariki ya makumyabiri na kane, ay'uko kwezi bakaba barayabonye. Noneho ugukurikiyeho, ya yandi twavugaga yinjira avuye muri BRALIRWA, yakwinjira.a... ku itariki ya mbere tukaba twayabika tukazayabaha na none kuri izo makumyabiri na kane z'ugukurikiyeho. Cyangwa se amasezerano dufitanye na BRALIRWA y'igihe bagomba kwishyurira akaba yanahindurwa, kugira ngo tujye dushobora kubishyura mbere y'abandi maze ibyo bita agasuzuguro bivemo. Ariko rero kubona aho duteranyiriza ayo mafaranga ubu ntabwo byoroshye, n'ibindi bibazo byose igihugu gifite muri iyi minsi. 12.8

Orateur : KAMEYA André, journal Rwanda Rushya. 12.8

- E... nitwa **KAMEYA Andereya, ndi umuyomozi.. w'ikinyamakuru "Rwanda Rushya". Nyakubawa Ministre, nagira ngo mbabaze e... muri dossier technique mwari mwateguye, ibyo byemezo mwifusa yuko byafatwa. Muri ibyo byemezo hari abavuga yuko haba dévaluation de la monnaie, nagira ngo mbabaze niba ari byo.**

- **KAMEYA ndagira ngo mubwire ko..., uretse ko n'icyo cyemezo kitaratwa, kinashwe ntabwo nabikubwira ubu ngubu. Ikindi, ni icyemezo gifatwa mu nama ya Leta cyumvikanweho na Guverinoma kigasinywa na Président wa Repubulika. Nta nama ya Leta rero yari yaba, nta arrêté ya Président wa Repubulika iteganijwe kuri ibyo ngibyo.**

Ariko rero atagira ngo ni ukumupfunyikira amazi, ndagira ngo muhe n'ibindi bisubizo byatuma na we yumva ibyerekeye icyo cyerekeye dévaluation, ni uko dévaluation ikorwa kubera impamvu nyinshi. Nk'uko nigeze no kubisobanura, dévaluation ikorwa cyane cyane kugira ngo igihugu kibe cyakongera umusaruro gikura mu byo cyohereza mu mahanga.

Mu minsi yashize nko mu kwezi kwa gatandatu k'umwaka ushize, ukwa gatanu, icyo kibazo cyakunze kugaruka cyane kubera ko ibiciro by'ikahwa n'icyayi ku masoko mpuzamahanga byari byaraguye cyane, ariko cyane cyane ku ikahwa, ku buryo kugira ngo umuhinzi ashobore kubona ya mafaranga ijana na cumi n'atanu ye, Leta yagombaga kongera ayo yacuruzagaho izo kahwa.

Muri mwaka hatangwaga... hari igihe katanzwe agera kuri miliyari enye z'amanyarwanda, miliyari ebyiri se, bigeza muri uku kwezi kwa gatandatu tugitanga amafaranga ariko tugira Imana ibiciro by'ikahwa ku masoko mpuzamahanga birongera biriyongera. Icyo gihe ahari dévaluation yagombaga gukorwa bitariyongera, yari ikwiriye koko. Ibyo rero byavuyeho, tugize Imana ibiciro bigakomeza nk'uko byari bimeze, icyo kibazo ntabwo cyakongera kubaho. 15.4

Ariko rero na none dévaluation ikaba yaba kugira ngo n'ibikeya Leta yoherezaga mu mahanga bishobore kugira icyo biyimarira koko. Amafaranga yinjiraga, niba idolari ubu ngubu i... ari

amafaranga ijana na mirongo ine n'atanu y'amanyarwanda, iyo dévaluation iyo ibaye wenda tuvuge idolari rikaba ijana na mirongo itanu, ni urugero, ubwo idolari ryose ryinjiye twacuruje ikahwa mu mahanga, urumva yuko tuba twungutseho amafaranga atanu. Cyane cyane iyo ibindi biciro byo mu gihugu ee... bitiyongereye. Uretse ko nyine bitabura kwiyongeraho gatoya. 16.0

Aha rero ku bintu byose igihugu cyoherezaga mu mahanga cyangwa se ibyo kitari cyoherezayo, ariko bishobora gутekerezwa noneho bati tugiye kubyoherzayo kubera ko nitubyoherzayo turabona hari icyo tuzungukamo, ibyo na byo bishobora kuba impamvu dévaluation yakorwa.

Ariko nk'uko nababwiraga cyane cyane cyane, ni impamvu ya mbere yatuma Leta itagumya gusesagura, enfin, sinavuga gusesagura, gutanga amafaranga ngo irashyigikira nk'ibiciro by'ikahwa. Icyo rero nababwiye ko kitakiriho, ikindi kandi na none ni uko ntakubwira ngo dévaluation izaba cyangwa se ntabwo izaba, iramutse ibaye ngombwa hagomba gukorwa imibare yerekana iyo dévaluation niba ari ngombwa kuba, hakerekana n'uko igomba kungana. 17.0

Nk'uko rero na none nabivugaga, nta n'ubwo twigeze twuzuza ayo masezerano twagombaga kugirana na biriya bigega, icyo kibazo n'ibindi byose bizagarukwaho mu gihe tuzaba twuzuza ayo masezerano ngo turebe ibyemezo bigomba gufatwa.

Ku bindi byemezo rero bigomba gufatwa, nababwiraga ko hari nk'ibyemezo bigamije kugabanya igihombo cy'imari ya Leta, cyane cyane mu kugabanya ibyo Leta isohora. Hari nk'uko mubizi amafaranga menshi yagendaga ku ngabo z'igihugu, nk'ibyerekeye amafaranga yo kugura intwaro. Ubwo intambara itakiriho, aho ngaho twakwizera ko ibyo bizagabanuka ku buryo bugaragara koko.

Minisiteri y'Ingabo yakoreshaga budget ikabakaba miliyari cumi n'esheshatu buri mwaka. Aho hakaba harimo:

- Iby'intwaro
- Habaka harimo ibyo gutunga abasirikare.

18.5

Nko kuri ibyo byo gutunga abasirikare rero nagira ngo mbigarukeho, bitwara amafaranga menshi cyane kandi ugasanga abigendaho bitagera koko ku babigenewe. Twarabibonye muri Minisiteri y'Imari, ba Inspecteurs des finances bari hano, bagiye mu bigo byinshi by'abasirikare "gukontolora". Ubu ngubu umuntu aragenda yagera mu kigo cy'abasirikare iki n'iki yatangira kureba uko ibintu byagiye byinjiramo, agasangamo udupapuro ngo twitwa "*za reconnaissances de dette*". Ee... umuntu akagenda, yaza muri Minisiteri y'Imari agasanga umuntu bavuga ngo yagemuriye ingabo (arakoroye) ibilo ibihumbi ijana by'inyama, noneho twareba muri Minisiteri y'Imari tugasanga umuntu yabonye isoko mu kwezi kwa mbere, agomba gutanga ibyo byo kurya kugeza mu kwezi kwa gatatu, ugasanga amaze gutanga ibilo ibihumbi makumyabiri ariko Umwajida cyangwa Umuserija uyu n'uyu ushinzwe kubyakira, akamuterera za cahets ko ibintu byose bwinjiye ari tayali, bagasinya ibyo bita za "*bordereaux de livraison*", facture agakora, facture akayizana muri Minisiteri y'Imari. Twebwe nyine tukareba impapuro zivuga ko ibintu byose yabigejejeyo, tuti ni tayali, tugatangira tuti dushake uburyo bwo kwishyura uriya muntu. Kubera ingorane nyine igihugu kirimo bigatinda gato, ariko ubwo wenda hm... hagati mu kwezi kwa kabiri amafaranga ye akaba arayabonye kandi ibintu atararangiza kubitanga.

Muri uko kumusinyira rero nyine ko byose yabitanzé, ni ko kwa kundi abandikira agapapuro ngo kitwa "*reconnaissance de dette*", ko yemeye ko abarimwo umwenda w'ibilo ibihumbi mirongo inani by'inyama, cyangwa ibilo ibihumbi mirongo itatu by'ibishyimbo, ariko we amafaranga akayishyurwa ahubwo akaba ari yo ajya gushora mu bindi akora.

Ntabwo mbeshya nabonye d'ailleurs n'"abafournisseurs" bamwe na bamwe bari hano, barabizi kandi za rapports zarakozwe ahubwo uretse ko twagerageje kwhanganira ibibazo bimwe na bimwe, kuko natwe akensi abo bantu tuba twabateye ibibazo. Mu gutinda kwishyura "amafactures" yabo, twanga gufata ibyemezo ngo dore ngo byose tubirangirize aho ngaho nibishaka bibe akaduruvayo, ee... ibyemezo byarabafatiwe nyine ku buryo natwe tuzajya tugenda "dukontolora". Ariko rero aho ngaho Minisiteri y'Ingabo na yo igomba gushyiraho akayo, aba bantu bayo bakora mwene ibyo ngibyo bidakurikije amategeko, bakaba babyirinda.

Ariko rero icyo nashakaga gusubiza KAMEYA kuri iki kibazo, ni uko mu biteganijwe Leta yahindura amategeko agenga ingabo, cyane cyane muri ibi ngibi byo kubaha amaposho, byashoboka amaposho akasimbuzwa amafaranga kuko na byo byari... umuntu yabyita umushahara na wo babonaga. Aho kugira ngo babone amaposho y'ibyo kurya, bakongererwa imishahara yabo bakigira mu isoko, nabura ibi ngibi iby'ubu bujura ntibizemo. Icyo ni kimwe mu biteganijwe.

22.0

Ibindi ni amategeko yerekeye nko kugabanya amahoro ya gasutamo. Uyu mushinga umaze iminsi warizwe, ariko igituma twifuza ko wakwihuta cyane cyane ni uko iyo amahoro akabije, bituma hazamo biriya bya magendu.

Byaragaragaye mu bintu byinshi byinjiraga mu Rwanda, nabaha urugero ziriya nzoga ziva mu mahanga, e... cyane cyane nka zimwe zo mu dukopo. Mu minsi yashize zasoraga amafaranga magana atanu ku ilitiro. Uwagenze hano mu maduka mu mujyi, hariya cyane cyane bita muri za quartiers Matewusi, yasangaga izo nzoga zuzuyemo. Muri za... kuva muri za mirongo inani na katandatu.. na karindwi n'umunani n'icyenda, zabaga zuzuyemo. Ariko wareba muri statistiques za gasutamo, ugasanga nta faranga na rimwe ryinjiye muri Leta cyangwa nta déclaration n'imwe yakozwe y'umuntu wigeze atumiza izo nzoga mu maha... mu mahanga.

Baratekereza bati ibi bintu ntabwo ari ibyo, amahoro barayagabanya bayakura kuri magana atanu bayashyira ku ijana na mirongo itanu kuri litiro imwe. Burya twa dukopo dutoya, buri gakopo kose iyo umuntu akaguze aba atanzemo amafaranga mirongo itanu ya douane. Ubu ngubu rero muri douane... Deregiteri wa douane yabibabwira, amafaranga arinjira rwose y'abantu batumiza ziriya nzoga mu mahanga.

Uretse ko iruhande rw'ibyo na bwo hari abantu bagikora fraude, kubera yuko n'ayo ijana na mirongo itanu akiri hejuru, bakavuga bati kuri... kuri litiro ijana na mirongo itanu wenda, ee... nzahuramo... n'abakozi babishinzwe mbahe mirongo itanu nanjye nungukemwo aya ngaya. Ugasanga hakirimwo igituma bavuga bati "uwakora iriya fraude hari icyo byatumarira".

Nababwira ko rero nko muri ibyo byerekeye kugabanya amahoro, mbahaye na none urugero rw'izi nzoga, turashaka kuyagabanya akava ku ijana na mirongo itanu ku ilitiro akajya ku ijana. Ku buryo wa muntu uzashaka kujya gukora fraude azabona ashobora guhomba byinshi, akaba yahitamo ahubwo kubinyuza mu nzira nyazo agatanga ayo mahoro, aho gufata iyo risque yo kuba yahomba byose.

24.0

Urwo ni urugero nari mbahaye ariko nababwira ko na none ee... amahoro menshi yatangwaga ubundi muri iki gihugu byari amafaranga ijana ku ijana, ku mamodoka aya akomeye ya za Mercedes, za B.M.W, ibyo bintu mbega byitwa ko ari iby'abaherwe cyangwa bafite amafaranga menshi, b.. byatangaga amahoro y'ijana ku ijana. Ugasanga rero mwene ibyo ngibyo ari byo bituma fraude iba. Ayo mahoro rero azavanwa ku ijana ashyirwe kuri mirongo itandatu.

Ibindi bisanzwe bizagabanya bishyirwe kuri mirongo ine ku ijana, ibintu byinshi mbega bikoreshwa muri iki gihugu bizajya bitanga amahoro ya mirongo ine ku ijana. Ibindi rero by'ibikoresho remezo, nakwita ibikoreshwa mu nganda, matières premières, byo bizasora amahoro angana n'icumi ku ijana. Hakaba na none rero ibintu by'ibyuma byo gusimbura ibishaje mu mamashini n'ibindi bikenerwa muri ubwo buryo, byo bizajya bisora amafaranga... amahoro angana na makumyabiri ku ijana.

26.2

Muri makeya, gahunda yo kugabanya ibyerekeye amahoro ya gasutamo ni iyo ngiyo. Ikindi rero kirimo ni ibyerekeye amategeko y'imisoro, aya mategeko y'imisoro ategerejwe na benshi ahubwo yagombaga kuba yari yararangije. Ariko kubera cya kibazo nababwiye ko kuva ku itariki ya kane z'ukwezi kwa munani, Guverinoma itari igisite uburenganzira bwo gukora amategeko nk'uko rwa Rukiko rushinzwe Ubusugire bw'Itegeko Nshinga rwabyemeje, ni ko byagenze koko ayo mategeko arahagarara.

Na bwo ndashaka kubibanyuriramo muri make, na none ni ya mategeko agamije guca..., ahari na byo byakwitwa magendu kuko ari fraude mu byerekeye imisoro, hari haratekerejwe kujyaho wa musoro ee... bamwe bawita mu kinyarwanda ngo "*ni umusoro umwe rukumbi*", abandi mu gifaransa bati ni "*forfait*". Umuntu akaba azi ko niba ari mu rwego uru n'uru, umusoro we

27.5

ugomba kuba uyu n'uyu, akaba yawibarira akagenda akavuga ati dore umusoro wanje nje kuwutanga, ntagire aho ahurira na ba bandi bajya "kuverifiya" imisoro. Kuko iyo byatangiye gutyo abantu bagahura nyine aragenda akamubwira ati, dore wagombaga gutanga miliyon i eshatu ariko umpayemo imwe nakwandika ko Leta uyigomba imwe, iyo yindi nawe ukaba uyiyungukiye. Ni... ni uko bimeze.

Ibyo rero tukaba twarashatse "kubyevita" tukavuga tuti "hajyeho ibyo byitwa "forfait", umuntu amenye kwibarira umusoro we abe awuzi ntagire aho ahurira n'abo bantu, ayo mafaranga Leta yizere yuko azinjira mu isanduku yayo koko.

Ayo mategeko yari yarizwe neza, hakozwe amanama menshi yo kwiga icyo kibazo, ariko rero igeze cyayo kigeze nababwiye ibibazo byajemo, ayo na yo ni mu mategeko yihutirwa. Hakabamo biriya byo kugabanya ipatanti kugira ngo ritabuza... ridahombya abantu cyangwa ngo ribabuze gutangira imishinga yagirira igihugu akamaro, yatumu abandi Banyarwanda babona akazi.

Muzi ibibazo byabaye mu minsi yashize byerekeye iby'abatwara abantu ee... mu matagisi. Muzi imyigaragambyo yabaye basaba kongererwa ibiciro, ugasanga koko n'ibiciro by'ubu ngubu aho bigeze, ukurikije ubu uko ifaranga ryagiye rita agaciro, kugira ngo uzagure imodoka noneho uyishyire mu muhanda izashobore kugira icyo ikumarira, ugasanga bitoroshye ushyizeho ayo mafaranga y'amapatanti uko yatangwaga. Kuko yabarwaga bakurikije agaciro k'yo modoka, uko ifaranga rita agaciro rero kandi yatumijwe mu mahanga, ni ko igiciro cy'yo modoka cyiyongera. Bakubitaho ya yandi umenya ari atatu ku ijana, ubwo ayo mapatanti na yo ugasanga abaye menshi, bigatuma abantu rero batakitabira mwene nk'ibyo ngibyo.

Ejo wazasanga abantu bongeye kugenda n'amaguru kubera yuko... atari ukubura amafaranga yo kuzigenderamo, ariko ari ukubura amafara... ari ukubura imodoka zo kugenderamo kuko ari nta we.. uzaba akizigura.

Ibyo byose rero byari byarizwe, iyo misoro y'amapatanti iragabanyuka ariko na none umuntu

ukora imirimo y'ubucuruzi wese akaba agomba gusora, akaba yakwibarira uwo musoro we akawutanga. 30.0

Hakaba rero n'amategeko yerekeye... agenga imisoro mbega ni ko nabivuga. Hari uburyo imisoro ibarwa ariko hakaba n'amategeko ayigenga. Bimwe byo kuvuga ko umuntu ee... Minisiteri y'Imari, abashinzwe imisoro bari bafite uruhushya rwo kujya "kumuverifiya" hashize imyaka itanu. Mbega igihe yatangiye déclarations e... hakaba hari imyaka itanu yo kujya "kumukontolora" ngo barebe niba uwo musoro awugomba koko. Iyo myaka yari yaragabanyijwe yarashyizwe kuri itatu.

Kuko burya umusoro i... umusoro iyo utishyujwe vuba..., ushobora kunguka amafaranga miliyoni muri uyu mwaka, wagombaga gutangaho ibihumbi magana abiri by'umusoro, ntibayakwisyuze uwo mwaka, umwaka ukurikiyeho ntibayishyuze, umwaka wundi ukurikiyeho ugahomba. Iyo bajekukwisyuzu rero nyine muri uwo mwaka wundi wakurikiyeho, na bya bindi magana abiri ntabwo babibona kuko uba warahombye. Arikoiyo bakwisyuje muri uwo mwaka, ibyo magana abiri urabibaha ugasigara ukoresha magana inani, ariko ayo ngayo Leta ikaba yarayabonye. Igihe wazahobera ntuzahombe n'ayo y'imyaka yose yabanje. Ni yo mpamvu n'icyo gihe cyari cyaragabanyutse. Ikindi kandi ni uko iyo byatinze... 31.1

Fin de la FACE A

FACE B

Orateur : **RUGENERA Marc, ministre des Finances.** 0.5

... mbere icyo gihe y'iyo myaka itanu bagakubitaho inyongera, bagakubitaho inyungu bagasanga uragomba noneho nka miliyon i eshatu kandi utazigira. Ibyo byose ugasanga ari bimwe mu byazahaje ubukungu bwacu. Ni yo mpamvu na byo byari byarasubiwemo.

Hakaba n'uburyo nyine bya bimwe byo kuvuga ngo ee... niba bakwanditseho umusoro, banza wishure noneho uzabone kuburana. N'icyo na cyo cyari cyarizwe, ko nabura iyo uvuze uti njyewe mfite ingingimira kuri uwo musoro mwanciye, hari harashyizweho itegeko ko mu mezi atandatu akurikiraho ababishinzwe bagomba kuguha igisubizo. Bakavuga bati ni byo koko wararenganye, cyangwa ntabwo urengana uwo musoro ugomba kuwutanga.

Naho bya bindi byo kuvuga bati ntabwo tugusubiza hanyuma uzajya ubanza wishure mu... nyuma uburane, ibyo na byo byari byaravuyeho.

Izo ni ingero nyine nabahaga z'ibyagombaga guhinduka. Hari n'itegeko ryerekeye ibigo bya Leta, hari ibyerekeye ibyo gusesa ibigo m... bimwe na bimwe, cyangwa se kubishyira mu maboko y'abikorera ku giti cyabo. Kugira ngo ntabarambira cyane ntabwo nirirwa mbijyamo byose ngo mbicengere kerekuri bugireho ikibazo. Hakaba n'itegeko ryerekeye kuvugurura ee... amategeko agenga Banki Nkuru y'ighugu, n'itegeko rigenga "amabanque" cyane cyane kugira ngo ibindi bigo ee... bishya bishaka... abandi bantu bashaka kuba bashinga "amabanque" cyangwa ibindi bigo nk'ibyo ngibyo, na bo bashobore gukora mwene iyo mirimo. (*"Twongere umurego tuzamure igihugu cyacu"*: chanson de KAGAMBAGE Alexandre). 2.5

Orateur : **HABIMANA Jean-Bosco, journaliste de Radio Rwanda.**

Njye nitwa HABIMANA Yohani-Bosco, ndi umunyamakuru wa Radio Rwanda. Muratakamba cyangwa se igihugu cyose kiratakamba, bihereye kuri... ku nzego nkuru

2.6

yuko ikibazo cy'ubukungu kimeze nabi. Ariko rero ntitwanakwirengagiza yuko abakozi ba Leta cyangwa n'abandi, ka kandi twitaga serumu e... n... ko katabasha rwose kugira ikintu kamarira abakozi iyo bageze ku masoko bakabura icyo bagahahamo ugasanga katabahagije, hari ubwo... nk'ubwo ibibazo tubifite bwose, hari ubwo muteganya ko abakozi bazagira igihe bazongezwa umushahara? Ikibazo cy'Isanduku... cy'abakozi bo mu Isanduku y'Ubwiteganyirize bw'Abakozi cyaba kigeze hehe? Murakoze.

3.2

Orateur : Non identifié.

- Isanduku y'Ukuzigama.

Orateur : HABIMANA Jean-Bosco, journaliste de Radio Rwanda.

- Ee... oui, Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda.

- Twavuze iby'igihombo cy'ingengo y'imari ya Leta, abandi baravuga bati ahubwo Leta itanga amafaranga menshi ku mishahara. Uburyo bugaragara bwo kugabanya ibyo bintu, ni ugufata kimwe cya gatatu cy'abakozi Leta ikabirukana. Icyo kigafata iminsi n'iminsi ya za discussions tubereka uko ibyo bintu atari byo, ko ibyo bintu bidashoboka.

Abandi bati "ibyo abantu bita "serumu", yego ni byo ariko abakozi ba Leta ni "abaprivilejiye""", bati "abaturage baricwa n'inzara bashize, amafaranga yaboneka aho kugira ngo yongezwe ku mushahara w'abakozi, ibyiza byaba kuyagura imiti ya malariya abaturage badashobora kwigurira". Bati "aho kongera imishahara y'abakozi"..., bati "naba na bo barayifite, hakwigwa ubundi buryo ahubwo imirimo yakwiyongera n'abatagira akazi bakakabona".

Ni byo ndabizi twese tuba mu Rwanda, turi i Kigali, ibibazo abantu bahura na byo biragaragara buri munsi, biraboneka. Amafaranga y'umushahara ni make, ni serumu koko ariko rero ibyo byose ni ibyinjira mu bibazo rusange rw'i... by'igihugu. Igihe rero turi muri gahunda yo kuzahura ubwo

5.1

bukungu, higwa uburyo hagabanywa ibyo Leta itanga byose, ndakeka ko atari cyo gihe ahari cyo kuzamura imishahara. Twakomeza tukizirika umukanda, tukazahura ubukungu icyo kibazo kigahora mu bitekerezo by'abantu, igihe bishobokeye vuba na bwangu na cyo kigasuzumwa ariko kiri mu bibazo Abanyarwanda bahura na byo byose.

5.7

Tuze no kuri iki kibazo cyerekeye Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda. Nagira ngo mbabwire ko muri iki kibazo cyerekeye Isanduku yo Kuzigama y'u Rwanda, nta guhimana kurimo. Ahubwo niba byari uguhimana, haba harafashwe ahari n'ibyemezo bigirira nabi bamwe kubera imyifatire yabo mibi. Ariko ibyo bintu twarabyirinze, mbasubiriremo muri makeya kuko nubwo icyo kibazo twakigarutseho kenshi, ibyagiye bivugwa kuri radiyo rimwe na rimwe ntaho bihuriye n'ukuri. Muti byagenze bite?

Icyemezo cyo gusesa Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda cyafashwe..., cyari kigiye gufatwa mu mwaka wa mirongo cyenda na rimwe mu kwezi kwa cumi, bashyiraho abayobozi b'ubu. Abantu baravuga bati "ahari uwagerageza... umuntu yagerageza kuzahura icyo kigo". Ni bwo bashyizeho ikipi y'abantu bo kugerageza kukizahura, bigeza mu mwaka wa mirongo cyenda na kabiri nta kintu kirakorwa, Guverinoma noneho ifata icyemezo ntakuka cyo gusesa Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda.

Ariko abari barimo baragumya baravuga bati "oya", bati "twabona uburyo tugumye tugerageze turebe", dusanga nyine n'ibyo byo gusesa ahari atari byo. Tuti "ubwo bavuga ngo hari icyo bazashobora, uwabareka bakagerageza". Bigeza muri mirongo cyenda na gatatu mu kwezi kwa cyenda, ku itariki ya makumyabiri z'ukwezi kwa cyenda, Umuyobozi Mukuru w'icyo kigo aza mu biro bya Ministre w'Imari aravuga ati "nta faranga na rimwe nsigaranye mu isanduku, kandi abantu baraza kubikuza amafaranga yabo, kandi mwibuke ko Leta yishingiye kwishyura (arakoroye) ababikije iyi Sanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda". Ati "ubwo rero nyine mugomba kuyatanga".

8.1

Ni byo koko, Leta ibyo yari yarabyiyemeje. Amafaranga turatangira turatanga kuva kuri iyo tariki

ya makumyabiri z'ukwezi kwa cyenda, kugeza mu kwa cumi hagati, Leta yari imaze gutanga amafaranga miliyon ijana na mirongo itandatu iyakuye mu isanduku yayo. 8.5

Bamwe babazaga bati "e... ibyo byo gutinda kw'imishahara byaje kuza nyuma byaturutse he"? Nk'ayo mafaranga iyo atagenda na yo twari kuyaheraho mu gutanga imishahara, ariko rero na byo biri mu nshingano za Leta.

(Arakoroye) Bigeze muri uko kwezi kwa cumi, turareba tuti ibi bintu ntabwo tuzabishobora. Gukomeza gutyo buri munsi, buri munsi, buri munsi Leta iratanga, iratanga, iratanga, tuti ntabwo byashoboka. Ni bwo twasabye Inama ya Leta yuko yongera kwemezo icyemezo yari yarafashe muri mirongo cyenda na kabiri cyo gusesa Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda, aho kugumya ngo ibyo bihombo bigumye byiyongere. Inama ya Leta ifata icyo cyemezo irongera iragishimangira.

Impamvu rero yagombaga kongera kugishimangira ni uko twasangaga yari ngombwa dukurikije amategeko anagenga Banki Nkuru y'ighugu, ko dusaba Banque Nkuru y'ighugu ishinzwe no kugenzura ayo "mabanque", kuguriza Leta amafaranga angana n'ayo abaturage bari barabikije mu Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda. Batubwira ko ayo mafaranga ari miliyari ebyiri na miriyoni magana abiri, ari ubuyobozi bwa Caisse d'Epargne bubivuga.

Dukora amanama hamwe na bo, amafaranga aratangwa, twumvikana kuri gahunda yuko azashyikirizwa ba nyir'ayo, kubera ko rero hari hafashwe n'icyo cyemezo cyo gusesa Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda, dushyiraho utunama dushinzwe kwiga ibibazo byose, harimwo akanama gashinzwe kwiga ikibazo cy'abakozi, harimwo akanama kagombye kwiga ikibazo cy'abantu bagurijwe n'Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda kandi bishyuraga neza, ariko umuntu atagenda ngo abwire ngo hita wishyura ayo usigayemo yose. Tuvuga tuti "izindi banques zishobora kwemera "kuroprena" izo za crédits.

Hashyirwaho akanama kagomba kwiga uburyo abandi bagurijwe na Caisse d'Epargne batishyuraga bagomba kugarura amafaranga bagurijwe, n'utundi tunama tugomba gukurikirana ibyo bibazo. 10.7

Bamwe rero bakunze kuvuga ngo “ icyo cyemezo cyo gusesa Isanduku y’Ukuzigama y’u Rwanda”, ngo “cyafashwe ari uguhubuka”, ngo “gifatwa na Ministre w’Imari”. 10.9

Ariko se twumvikane, Ministre w’Imari nta n’icyemezo yafashe aho ngaho. Kuko iyo wahombye uba wahombye. Uraje uravuga uti “hari abantu hariya ngomba miliyari ebyiri na miliyon magana abiri, kandi nta faranga na rimwe mfite”. Ubwo se ni iki? Wahombye (un petit silence) ni uku... e... nta kindi ni ugusesa. Ibyo ni byo bita “*cessation de payement*”, ni de fait. Ni “ugukonstata” ko ari ko bimeze, kandi ko garantie ya Leta yatanze ko ayo mafaranga agomba kwishyurwa.

Nta kindi cyakozwe rero, iyo Leta ahubwo ivuga iti ntabwo nemeye kuyatanga nk’uko bamwe babivugaga, batu Leta nigende ibanze yishyuze abo Isanduku y’Ukuzigama y’u Rwanda yagurije hanyuma ibone (arakoroye) kwishyura ababikijemo, ibyo byari kuba ari uburiganya n’ubujura bubi.

11.9

Wowe nkurimo amafaranga uraje uti nyishyura, ngo oya ngo nanje ngo hari uwo nayahaye hariya ngo tegereza mbanze njye kuyamwisyuza. Ibyo bintu ntabwo byaba ari byo, ubwo Leta yari kuba yi... yiba abaturage kandi itubahirije amasezerano yagiranye na bo itanga iyo garantie.

Bon, amafaranga rero icyokora yaratanzwe, abakozi b’Isanduku y’Ukuzigama y’u Rwanda barabyitabira batanga amafaranga ahubwo bageza kuri miliyoni magana arindwi na mirongo itanu, abaturage benshi barayabona noneho sinzi abantu babashyizemo umwuka mubi batu, ni mumara gutanga ayo mafaranga muzahita mwirukanwa hanyuma mutahe amara masa.

Aha ngaha ndagira ngo nkosore, uretse ko n’yo mibare wenda itarakorwa neza, kuko batatumye utwo tunama dushinzwe n’ibibazo by’abakozi tudakora, iyo utwo tunama tujyaho, njyewe nzi neza ko nabura mirongo itandatu cyangwa mirongo irindwi ku ijana y’abakozi bakora mu Isanduku y’Ukuzigama y’u Rwanda, bari kuguma ku kazi kabu yaba imyaka ibiri, itatu se cyangwa ine, kugira ngo banarangize ibibazo by’imyenda Caisse d’Epargne yatanze hanze kugira ngo ayo mafaranga agaruke, kandi bakagumya bagahembwa. 13.4

- Uhum.

13.5

- Leta yishingiye imyenda yose ya Caisse d'Epargne yaba ya mafaranga abantu babikijemo, yaba imyenda Caisse d'Epargne igomba abakozi bayo, byaba n'ibindi byose. N'ako kanama kandi kagombaga kujyaho kugira ngo kige icyo kibazo cy'abakozi ba Caisse d'Epargne, kari kureba abashobora kujya muri Leta bakajyamo, kujya mu yindi mirimo bakabashakira akazi ahanti hanyuma abagomba kugabanyawa kuko batabonye akazi ahanti bagahabwa za préavis zabo, za congés payés, za régularisations. Ahubwo bo baravugaga bati "tugomba n'imperekeza".

Mu nama nagiranye na bo narababwiye nti "n'icyo na cyo cyasuzumwa, icya ngombwa ni uko mureka akanama kashyizweho ngo kige ibyo bibazo, kabyiga kagakora za propositions". Bo bati "ashwi". Baragenda bandika ibaruwa bavuga yuko bakwiriye:

- Ayo mafaranga ya prévis.
- Congé payé.
- Ayo ya régularisation.
- Baravuga bati "dukwiriye n'amarafaranga y'imperekeza ahwanye n'imishahara y'amezi mirongo itatu n'atandatu.

Imyaka itatu ngo nibayihembwe, badakora bigendere! Leta se yayibahembye ikagumya ikabakoresha. Rwose narabashubije, mbasubiza mbabwi... ubwo nyine bakoze projet y'umushinga ngo bagomba gusinyana na Minisiteri y'Imari, uretse ko ahari basa n'abibeshye, ntabwo Minisiteri y'Imari se yari gusinyana na bo mu buhe buryo koko? Dukurikije amategeko na byo ntabwo byari gushoboka.

15.1

Mbabwira ko "ibyo ari byo byose umukoresha wabo ari Caisse d'Epargne", ko "amasezerano bashobora kuyigira hamwe bakareba icyashoboka, kugira ngo icyo kibazo cyabo... dushyire mu bikorwa".

Imwe mu ngingo nababwiye muri iyo baruwa nabandikiye, narababwiye nti "ndabamenyesha ko ibyifuzo byanyu, nk'uko bikubiye mu ibaruwa mwanyandiki... mwandikiye Umuyobozi Mukuru

16.0

w'Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda", bari bayandikiye Umuyobozi Mukuru, ariko baduha copie banavuga yuko twasinyana amasezerano. Ko ari we ugomba kubabonera igisubizo kuko ari we mukoresha wabo kandi akaba asanga ko..., hari kanama nyine kari karashyizweho ngo kige ibyo bibazo by'abakozi, we yasangaga ko ako kanama atari ngombwa. Twari twaragashyizeho kugira ngo kamwunganire avuga ko ari nta shingiro gafite. Noneho tuti "nimwicare hamwe mubone ibibazo". Nti "umushinga w'amasezerano mwanyoherereje, nta bubasha mfite bwo kuyasinya kuko nta n'icyo nabona naheraho kubera ko amasezerano y'akazi mwayagiranye n'ubuyobozi bw'Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda, ntabwo mwayagiranye na Minisiteri y'Imari".

Ibyo dukora byose rero aba ari ukunganira ubuyobozi bukuru bw'ikigo ntabwo ari ukubusimbura, uretse ko iyo Leta itanze amafaranga angana n'izo miliyari ebyiri twari twatanze, igomba kugenzura uburyo akoreshwamo kugira ngo idahomba.

Ni cyo nakongera ku bikubiye mu ibaruwa yanyu, ni uko namwe mwagerageza gushyira mu gaciro, ntimusabe ibidashoboka kugira ngo mu mishyikirano muzagirana n'abayobozi banyu muzagire aho muhurira. Kuko njyewe numvaga ayo mezi mirongo itatu n'atandatu baka ari agakabyo.

Aha ngaha ntabwo twigeze tuvuga ngo abantu ntibazongere kwicara hamwe kugira ngo ibisubizo biboneke. Abantu rero bo baravuga bati "turafunze", bakasezerana.. n'ubuyobozi bwabo, ukwezi kwajya gushira bakagenda bagafungura bagakora mu isanduku bakigabagabanya ngo imishahara, muri ya mafaranga Leta yatanze.

Twarababwiye tuti "nimufungure mukore, mukore budget ya fonctionnement muteganyemo n'yo mishahara yanyu n'ibindi bigomba gukoreshwa, mujye muhembwa buri kwezi. Noneho utwo tunama dukore, twige uburyo ibibazo bizasobanuka". Bo bati "ashwi nta tegeko risesa Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda". Uretse ko rizaboneka e... muri iyi minsi, ariko rero igihe bavugaga bati "nta faranga na rimwe dusigaranye", nta kindi bivuga hagombaga gufatwa uburyo Leta

itagumya kugira igihombo kinini.

Ayo mafaranga miliyari ebyiri na miliyon magana abiri yagujijwe muri Banki Nkuru y'igihugu, iyo atajya muri icyo gihombo cya Caisse d'Epargne kubera ko icyo kigo cyacunzwe nabi, ubu ngubu wenda tuba twarayagujije kugira ngo adufashe guhemba abakozi bakora koko. Ntabwo twari ku... wenda twari kuyaguza bakayadushyirira kuri compte iyi n'iyi, noneho tukareba tuti imishahara ni miliyari imwe na miliyon magana ane na makumyabiri, turaterateranya tukageza kuri miliyari imwe na miliyon magana abiri... miliyon magana abiri na makumyabiri tukajya tuzifata kuri ayo ngayo, murumva yuko twari kuzacunga iminsi kugeza.a... nabura mu mezi cumi. Ariko rero murumva aho yagiye, ni muri icyo gihombo.

Ikibazo ni uko abantu badashaka kureba ibintu uko bimeze ngo bemere ko birangira, aho kugumya ngo ibihombo nk'ibyo ngibyo bigumye gukomeza.

Nta gahimano karimo rero, twebwe rwose kugeza n'uyu munsi n'ejo n'ejobundi na ryari hazaza, twiteguye kugirana imishyikirano yose n'abahagarariye abakozi b'Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda, kugira ngo hagere... hagerwe ku mwanzuro utabarenganya ariko na none na Leta na yo igomba kugira abayivugira.

U...bantu bavuga bat "Leta yashoboye kubona iyo miliyari ebyiri na miliyon magana abiri ntiyabura miliyon ijana na mirongo ine n'esheshatu zo guha abo bakozi bakigendera, bakibagirwa ko iyo umuntu aterateranyije uduke duke ni ho agera kuri byinshi.

Izo miliyon ijana na mirongo ine n'esheshatu nk'uko bahoze babivuga, zihembye ahari préfectures ebyiri cyangwa eshatu mu barimu. None tuvuge ngo kuko ayandi yabonetse n'ayo ngayo se ajugunywe koko?

Ibibazo by'abakozi birumvikana. Nta wifuza kuvuga ngo ngaho mugende mupfe urwo mwagapfuye ni akazi kanyu, n'icyo kigo namwe ubwo ngubwo mugomba kuba mwarabaye mu bagihombeje kuko ari mwe mwakoragamo, iyo mukora neza ntabwo cyari guhomba. Hari

abavuga n'ibyo ngibyo. Ntabwo ari ibyo rero tuvuga.

K0143357 20.6

Ariko rero nakongera nkababwira yuko, tubifashijwemo n'inzego nkuru za CESTRAR n'abandi bantu bashyira mu gaciro, imishyikirano iracyakomeza kandi izafata igihe igomba gufata, kuko burya abantu buri gihe bararuhanya ariko ndakeka ko izagera ku myanzuro. 20.8

Orateur : KAGABA Télesphore, journaliste de Radio Rwanda.

Turasanga icyo kibazo cy'Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda ari agatereranzamba. Tubibutse ncuti za Radiyo Rwanda, cyane abumva "Kubaza bitera kumenya", ko mu kiganiro cyacu cyo ku ya cumi n'icyenda Ukuboza icyenda na gatatu, twasobanuye ku buryo burambuye impamvu y'imyigaragambyo y'abakozi b'Isanduku y'Ukuzigama y'u Rwanda, Caisse d'Epargne du Rwanda.

Mu byerekeye ubukungu muri rusange, u Rwanda rurasa nk'urudubitse mu bukene abaturage barohamyemo kandi abazi kunyunuza imitsi y'abahanya banezerewe mu busitani nk'ubwa Eden, mu magorofa ajejeta amakashi.

Mwari kumwe na Lando MUNYANKUMBURWA kuri techique, na Télesphore KAGABA wabagejejeho "Kubaza bitera kumenya" (indicatif de "Kubaza bitera kumenya"). 21.6

Orateur : UWIMANA Jean-Pierre, journaliste de Radio Rwanda.

Urakoze Télesphore KAGABA, dufite i saa yine muri studios za Radio Rwanda. Ni umwanya w'iteraniro ry'Abaprotestanti. (Instrumentale : "Dore ibendera ya Yesu iramanitse")

Orateur : Non identifié.

Tubanze gushyirwa ahirengeye... 22.5

Fin de la FACE B